

Nr 196.

Godkänd av första kammaren den 9 maj 1933.

Godkänd av andra kammaren den 9 maj 1933.

Riksdagens skrivelse till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse, m. m.

(Bankoutskottets utlåtande nr 29.)

Till Konungen.

I en till riksdagen avlåten, den 24 februari 1933 dagtecknad proposition nr 167 har Eders Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och i lagrådet förda protokoll, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslagit riksdagen antaga vid propositionen följande förslag till

1) lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse nr (74); och

2) lag om upphävande av lagen den 5 juni 1909 angående emissionsbanker (nr 64).

Det i förevarande proposition framlagda förslaget till ändringar i banklagen åsyftar i huvudsak att avhjälpa vissa redan tidigare påvisade men under den nuvarande krisen ytterligare framträdande brister i vår banklagstiftning, för vilkas undanröjande det befunnits erforderligt att i åtskilliga avseenden skärpa gällande bestämmelser om bankernas verksamhet och tillsynen över desamma.

En viktig grundsats har vid förslagets upprättande varit, att bankerna böra vara kreditgivare, ej företagare, och att därför deras rörelse bör väsentligen inskränkas till den egentliga bankverksamheten, d. v. s. in- och utlåning samt valutahandel. Med utgångspunkt från önskvärdenheten ur allmän synpunkt av att bankverksamheten så vitt möjligt frigöres från det spekulativa inslag, som visat sig vara förenat med en nära anknytning mellan industrien och bankerna, har sålunda förslag framlagts om upphävande av den bankerna nu i viss utsträckning medgivna aktieförvärvsrätten. Vidare hava till förminskande av riskerna med bankernas kreditgivning vissa allmänna grunder för ut-

låningsverksamheten uppställts, i främsta rummet avseende aktiebelåning, s. k. kreditgivning på en hand samt kredit åt vissa funktionärer, styrelseledamöter och revisorer i bank. Föreskrifter hava jämväl ansetts erforderliga för att reglera de förhållanden, under vilka bankstyrelse må åt funktionärer i banken överlåta viss självständig beslutanderätt.

För tillgodoseende av det av förlidet års riksdag påpekade behovet av förstärkt kontroll från det allmännas sida över bankväsendet har framlagts förslag om den lokala tillsynens ersättande med av bankinspektionen utsedda revisorer. Härmed har avsetts att tillförsäkra inspektionen ökat inflytande samt möjlighet att mera fortlöpande än hittills följa utvecklingen av bankernas verksamhet. Samtidigt föreslås ett närmare angivande i lagen av den centrala tillsynsmyndighetens uppgifter och befogenhet. Vidare ifrågasätts ändrade bestämmelser angående revision av bank i syfte att göra revisionen mera effektiv.

Erfarenheten under de senare åren har givit vid handen, att bankernas rörelse i vissa fall tagit en utveckling, som icke stått i överensstämmelse med det allmännas och näringslivets intresse av kreditinrättningarnas soliditet och likviditet. Ehuru riksdagen icke underskattar svårigheterna att genom lagstiftningsåtgärder säkerställa en sund utveckling av bankväsendet, har riksdagen därför — i likhet med Eders Kungl. Maj:t och de båda sakkunnigberedningar, som haft frågan under omprövning — funnit angeläget, att en revision av banklagstiftningen nu genomföres.

Vad beträffar de principer, som böra läggas till grund för en sådan revision, har riksdagen i allt väsentligt kunnat giva sin anslutning till de riktlinjer, efter vilka Eders Kungl. Maj:ts förslag utarbetats. Endast i följande avseenden har förslaget givit riksdagen anledning till erinringar eller uttalanden.

Från det i 45 respektive 161 § föreslagna generella förbudet mot aktieförvärv skulle enligt förslaget gälla vissa i samma paragrafer angivna undantag, vilka bland annat innefatta rätt för bank att, under förutsättning av Konungens tillstånd, förvärva aktie i svenskt aktiebolag, vars ändamål kan anses gagneligt för bankväsendet eller det allmänna. Såsom motivering för denna bestämmelse har anförts, att möjlighet borde beredas bankerna att åtaga sig viktiga uppgifter, vilkas fullgörande lämpligen borde ske genom förvärv av aktier.

Med hänvisning bland annat till den exemplifiering, som ingår i de sakkunnigas motivering för det avsedda stadgandet, har ifrågasatts, huruvida tillräcklig anledning förefinnes att i lagen införa särskilt medgivande för bankerna att förvärva aktier i företag av den art, som här synes vara avsedd. Då det emellertid förefallit riksdagen vara olämpligt att utestänga bankerna från möjligheten att genom förvärv av aktier bidra till igångsättandet eller främjandet av företag, som har till uppgift att tillgodose ett allmänt eller ett för bankväsendet betydelsefullt intresse, har riksdagen — utan att för egen del godtaga nämnda exemplifie-

ring såsom tillfredsställande uttryck för stadgandets syfte — funnit några betänkligheter icke föreligga mot ett biträdande av förslaget i denna del.

De i 2 mom. av 46 respektive 162 § föreslagna bestämmelserna angående aktiebelåning innebära, att vid kreditens meddelande — varunder jämväl innefattas omsättning av äldre kredit — skall förefinnas en med hänsyn till de pantsatta aktiernas beskaffenhet och omständigheterna i övrigt skälig marginal mellan aktiernas marknadsvärde och kreditbeloppet samt att detta belopp såvitt möjligt icke vid någon tidpunkt under kreditens fortbestånd må överstiga aktiernas marknadsvärde. I stort sett torde dessa regler motsvara vad som även hittills utgjort rättensnöre vid en sund kreditgivning mot säkerhet av aktier, men med hänsyn till de riskmoment, som äro förenade med aktiebelåning, är det enligt riksdagens uppfattning lämpligt, att i lagen givas regler om den särskilda försiktighet, som bör iakttagas vid sådan kreditgivning. Såvitt riksdagen kan finna, måste en tillämpning av de föreslagna reglerna vara ägnad att medföra gynnsamma verkningar för bankväsendet och att förminska de svårigheter på grund av aktiebelåning, som bankerna under ekonomiska kriser pläga ställas inför. Reglerna giva uttryck åt den riktiga grundsatsen, att bankerna under högkonjunktur böra bedriva den utlåningsrörelse, varom här är fråga, med all möjlig varsamhet.

Med hänsyn till de betydande olägenheter, som skulle kunna uppkomma, därest de föreslagna stadgandena om aktiebelåning ovillkorligen skulle tillämpas under nu rådande depression med dess starka kursfall å aktier, har i lagförslaget upptagits en övergångsbestämmelse av innebörd att beträffande tidigare aktiekrediter föreskrifterna icke skola äga tillämpning före den 1 januari 1936. Genom denna övergångsbestämmelse skulle möjliggöras, att bank kunde bevilja omsättning av sådan kredit, även om den i lagrummet angivna marginalen icke förefinnes. Riksdagen har icke haft annat att erinra häremot än att riksdagen funnit försiktigheten bjuda, att den ifrågavarande övergångstiden göres något längre än vad Eders Kungl. Maj:t förslagit. Riksdagen har ansett en utsträckning av nämnda tid böra ske till den 1 januari 1938 eller samma tidpunkt, som angivits i övergångsbestämmelsen till 3 mom. av förevarande paragrafer. Den sålunda vidtagna ändringen synes vara ägnad att i fall, där så befinnes erforderligt och lämpligt, tillgodose krav på en mjukare avveckling av nu förefintliga engagemang än Eders Kungl. Maj:ts förslag medgiver.

I detta sammanhang har det synts riksdagen kunna ifrågasättas, huruvida icke — med tanke på att under kommande kriser samma svårigheter kunna uppstå som de, vilka nu göra sig gällande — en sådan uppmjukning av paragrafen borde ske, att kravet på skälig marginal endast vid beviljande av nya krediter skulle vara ovillkorligt men att det utsades, att detsamma vid omsättning av äldre krediter skulle upprätthållas endast såvitt sådant vore möjligt. Riksdagen har dock icke funnit tillräckliga

skäl föreligga att i detta avseende vidtaga en ändring, vilken skulle kunna i viss mån motverka syftet med bestämmelserna i fråga. Vid detta ståndpunktstagande har riksdagen utgått från att även den av Eders Kungl. Maj:t föreslagna formuleringen lämnar möjlighet öppen att vid bedömning av kravet på marginal i samband med omsättning av aktiekrediter taga skälig hänsyn till de särskilda förhållanden, som kunna vara rådande under en kristid.

Enligt punkt 3 av mom. 1 i förevarande 46 respektive 162 § må, utan hinder av vad i momentet stadgas, av vederhäftig person dragen växel betalbar å annan ort, kunna diskonteras, ehuru accept å densamma ej erhållits. Riksdagen har ansett sig böra framhålla, att denna föreskrift givetvis gäller även bolag, förening och annan juridisk person.

Såsom förut erinrats, har Eders Kungl. Maj:t — i syfte att förhindra utfärdandet av s. k. konstgjorda depositionsbevis, d. v. s. depositionsbevis, i regel utställda på lång tid, lämnade såsom valuta för beviljat lån — föreslagit införande av en ny paragraf med nummer 50 a respektive 166 a av innehåll, att vid beviljande av kredit bank icke må göra förbehåll därom, att kreditbeloppet eller del därav skall insättas hos banken för längre tid än sex månader. Då ett dylikt stadgande synes lägga hinder i vägen för förbehåll om insättning på viss uppsägningstid men behov av möjlighet till sådant förbehåll läser föreligga, har riksdagen för sin del — i anslutning till vad fullmäktige i riksbanken i sitt yttrande över sakkunnigförslaget ifrågasatt — ansett sig böra till nämnda stadgande göra ett tillägg av innebörd, att förbehåll jämväl må avse insättning på uppsägningstid, där denna ej överstiger sex månader.

Under 53 respektive 169 § banklagen har Eders Kungl. Maj:t föreslagit en begränsning av antalet styrelseledamöter i bank till högst tio, med rätt dock för Konungen att, när särskilda skäl därtill äro, medgiva högre antal. Då nämnda begränsning syntts vara alltför snäv, har riksdagen ansett någon ökning av antalet böra ske. Å andra sidan har emellertid riksdagen i likhet med 1932 års banksakkunniga ansett lämpligt, att i lagen fixeras visst maximiantal styrelseledamöter. I berörda avseenden har riksdagen för sin del beslutit, att banks styrelse skall bestå av högst tolv ledamöter, med rätt för Konungen att medgiva högre antal, dock ej högre än femton.

Enligt det av Eders Kungl. Maj:t framlagda lagförslaget skulle vidare av styrelseledamöterna icke flera än en för varje påbörjat tretal få vara befattningshavare i banken. Med hänsyn till att bankstyrelse äger att i vissa avseenden delegera sin beslutanderätt till enskild styrelseledamot eller annan person (ledamot i bankens direktion) och att styrelsens uppgift i sådant fall ofta torde inskränkas till en efterhandsprövning av direktionens åtgärder, läser det — såsom jämväl förenämnda sakkunniga framhållit — vara av vikt, att ej alltför många av styrelsens ledamöter tillhöra direktionen eller eljest äro befattningshavare i banken. För sä-

kerställande av en tillräcklig övervikt av icke befattningshavare i styrelsen har riksdagen ansett böra föreskrivas, att av styrelsens ledamöter ej flera än en för varje påbörjat femtal må vara befattningshavare i banken.

Med avseende å revisors kompetens (68 respektive 184 §) delar utskottet den uppfattning i fråga om behovet av ökade garantier för en effektiv revision av bankbolagen, som ligger till grund för Eders Kungl. Maj:ts förslag. För ernående av en tillfredsställande granskning av ett bankbolags verksamhet är enligt riksdagens mening mest angeläget, att till revisorer kunna förvärfvas personer med sådan allmän insikt och erfarenhet i ekonomiska ting, att de kunna på ett i möjligaste mån tillförlitligt sätt bedöma bolagets engagemang och allmänna förvaltning. Att genom lagbestämmelser vinna garanti för val av personer med dylika kvalifikationer är givetvis vanskligt, men riksdagen finner det fullt befogat att, såsom i Eders Kungl. Maj:ts förslag skett, i lagtexten gives uttryck åt nu angivna viktiga önskemål genom en föreskrift om att samtliga revisorer skola vara med det ekonomiska livet väl förtrogna. Vid sidan av den allmänna ekonomiska förfarenhet, som sålunda samtliga revisorer böra representera, torde det emellertid vara nödvändigt, att revisionen alltid tillförsäkras den bokföringstekniska sakkunskap och den erfarenhet beträffande revisionsverksamhet, som torde vara oumbärlig för en fullt tillfredsställande granskning av bankens ställning och verksamhet. Enligt Eders Kungl. Maj:ts förslag skulle detta säkerställas genom föreskrift om att minst en av de revisorer, aktieägarna (lottägarna) utse, skall vara av handelskammare i riket auktoriserad revisor. För sin del vill riksdagen — i anslutning till vad lagrådet på denna punkt yttrat — ifrågasätta, huruvida det med den utveckling, institutet auktoriserad revisor hittills vunnit, kan vara lämpligt att begränsa valet av de revisorer, för vilka nyss angivna särskilda kompetens skulle krävas, till de auktoriserade revisorernas krets. I syfte att giva aktieägarna större rörelsefrihet utan att åsidosätta kravet på erforderliga speciella kvalifikationer för ifrågasatt revisionsuppdrag har riksdagen ansett sig böra biträda en formulering, enligt vilken av aktieägarnas revisorer minst en skall hava vunnit beprövad erfarenhet beträffande revisionsverksamhet.

Eders Kungl. Maj:ts förslag om upphävande av lagen angående emissionsbanker har icke givit riksdagen anledning till erinran.

Riksdagen biträder den uppfattning, föredragande departementschefen uttalat i fråga om de solidariska bankbolagens avveckling.

På grund av det sålunda anförda får riksdagen, med överlämnande av ett exemplar av bankutskottets i ärendet avgivna utlåtande nr 29, anmäla,

dels att riksdagen, som icke kunnat i oförändrat skick antaga Eders

Kungl. Maj:ts i propositionen nr 167 framlagda förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse (nr 74), för sin del antagit ett i nämnda utlåtande intaget, såsom utskottets förslag betecknat förslag till lag i ämnet,

dels ock att riksdagen, med bifall till vad Eders Kungl. Maj:t i förevarande proposition i sådant hänseende föreslagit, antagit det i propositionen framlagda förslaget till lag om upphävande av lagen den 5 juni 1909 (nr 64) angående emissionsbanker.

Stockholm den 9 maj 1933.

Med undersätlig vördnad.
